

МІЖНАРОДНИЙ ЦЕНТР ПОРІВНЯЛЬНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Спеціальний консультативний статус при Економічній та соціальній раді ООН
Спостерігач при Асамблеї ООН щодо навколишнього середовища*

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

28 березня 2024 року

* CIDCE - 32, rue Turgot - 87000 Limoges (France) ; tél. : +33 (0) 607730751 ; site web : <http://www.cidce.org>;
courriel : michel.prieur@unilim.fr - admin@cidce.org.

*Проект Міжнародного пакту про екологічні права***Преамбула**

Сторони цього Пакту,

1. *Зауважуючи*, що відповідно до принципів, проголошених у Міжнародних пактах про громадянські та політичні права і про економічні, соціальні та культурні права, визнання гідності, притаманної всім членам людської сім'ї, та їх рівних і невід'ємних прав, є основою свободи, справедливості та миру у світі, і *визнаючи*, що ці права впливають з притаманної людській особистості гідності¹,
2. *Зауважуючи*, що відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, народи погодились сприяти соціальному прогресу та встановленню умов життя в більшій свободі² та заохочувати до універсальної поваги й додержання прав людини та основоположних свобод³,
3. *Визнаючи*, що відповідно до Загальної Декларації прав людини, ідеал вільних людей, звільнених від страху та злиднів, може бути досягнутий лише у випадку, якщо умови дозволятимуть всім народам користуватися своїми екологічними правами, так само як були створені їхні громадянські та політичні права, а також економічні, соціальні та культурні права⁴,
4. *Підтверджуючи*, що всі права людини та всі основоположні свободи, включаючи право на чисте, здорове та стає навколишнє середовище, є універсальними, неподільними та взаємозалежними, тоді як відповідальністю держав, фізичних осіб та інших публічних та приватних суб'єктів є поважати, захищати та просувати ці права⁵,
5. *Виходячи з переконання*, що мир, верховенство екологічного права, повага до прав людини, сталий екологічний розвиток, право на розвиток та захист навколишнього середовища на придатній для життя планеті в планетарних межах є неподільними⁶,
6. *Визнаючи*, що відповідно до Загальної Декларації прав людини, кожна людина має право на такий рівень життя, що буде достатнім для гарантування здоров'я та добробуту її самої та її сім'ї⁷,
7. *Зауважуючи*, що навколишнє середовище розуміється у всіх його вимірах, включаючи землі, води, океани, атмосферу та космічний простір, і що право на чисте, здорове та стає навколишнє середовище поширюється на всі його ресурси, якими володіють публічно, приватно, згідно зі звичаєвим правом або у якості спільних благ,

¹ Pacte international relatif aux droits économiques, sociaux et culturels, 16 décembre 1966 (« PIDESC »), préambule ; Pacte international relatif aux droits civils et politiques, 16 décembre 1966 (« PIDCP »), préambule.

² Charte des Nations Unies, préambule, § 4.

³ Charte des Nations Unies, art. 55 et Déclaration universelle des droits de l'homme, 10 décembre 1948 (« DUDH »), préambule.

⁴ *Ibid.*

⁵ Résolutions 32/130 du 16 décembre 1977 et 41/117 du 4 décembre 1986 de l'Assemblée générale des Nations Unies.

⁶ Déclaration de Rio sur l'environnement et le développement, adoptée par la Conférence des Nations Unies sur l'environnement et le développement le 14 juin 1992 (« Déclaration de Rio »), principe 25 ; sur le droit au développement, plusieurs résolutions de l'Assemblée générale des Nations Unies, la dernière étant la résolution 78/203 du 19 décembre 2023 ; ainsi que du Conseil des droits de l'homme, la dernière étant la résolution 51/7 du 6 octobre 2022.

⁷ DUDH, art. 25-1.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

8. *Перебуваючи в глибокому занепокоєнні щодо ризиків, яким піддаються людство та природа, особливо збільшення частоти та інтенсивності катастроф, включаючи ті, які викликані змінами клімату, прискореною втратою біорізноманіття, погіршення повітря, земель та океанів, та глобальним розповсюдженням пандемій й інфекційних захворювань, які все більше впливають на повну реалізацію всіх прав людини, включаючи право на чисте, здорове та стале навколишнє середовище, та які представляють життєву загрозу теперішнім та майбутнім поколінням*⁸,
9. *Констатуючи, що погіршення навколишнього середовища, яка обов'язково впливає на все людство, часто супроводжується прямими або непрямыми порушеннями прав людини, особливо права на життя, права на здоров'я, права на воду, права на харчування, права на повагу до приватного життя та процесуальних прав*⁹,
10. *Відзначаючи також, навпаки, що певні порушення прав людини супроводжуються руйнуванням навколишнього середовища,*
11. *Зауважуючи, що права людини є формою стійкості до руйнування навколишнього середовища*¹⁰,
12. *Відзначаючи право кожної людини жити в гармонії з природою та в планетарних межах*¹¹, що обумовлене симбіотичним зв'язком між людськими істотами та природними екосистемами, у взаємовигідних відносинах,
13. *Пам'ятаючи про міжнародний консенсус, який існує з моменту Стокгольмської Декларації 1972 року, згідно з яким кожна особа має основоположне право на навколишнє середовище, якість якого дозволить їй жити у гідності та добробуті, що було в подальшому уточнено та повністю визнано Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 76/300 та Резолюцією Ради з прав людини 48/13, гарантуючи право на чисте, здорове та стале навколишнє середовище,*

⁸ Projet de déclaration universelle des droits de l'humanité, préambule, § 7, remis par F. Hollande, Président de la République française au Secrétaire général des Nations Unies, 28 avril 2016 ; résolution 78/153 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Sauvegarde du climat mondial pour les générations présentes et futures, A/RES/78/153, 19 décembre 2023 ; résolution 53/6 du Conseil des droits de l'homme - Droits de l'homme et changements climatiques, A/HRC/RES/53/6, 12 juillet 2023 ; rapports thématiques du Rapporteur spécial sur les droits de l'homme et l'environnement portant sur : l'environnement non toxique (A/HRC/49/53, 2022), l'alimentation saine (A/76/179, 2021), la crise de l'eau (A/HRC/46/28, 2021), l'air pur (A/HRC/40/55, 2019), les changements climatiques (A/74/161, 2019 ; A/HRC/31/52, 2016) et la biodiversité (A/HRC/34/49, 2017) ; résumé du séminaire d'experts sur le rôle des droits de l'homme et de la protection de l'environnement dans la prévention de futures pandémies, A/HRC/52/44, 2022 ; rapports du rapporteur spécial sur les incidences sur les droits de l'homme de la gestion et de l'élimination écologiquement rationnelles des produits et déchets dangereux concernant : les changements climatiques (A/HRC/54/25, 2023), les droits des peuples autochtones (A/77/183, 2022), l'exploitation minière (A/HRC/51/35, 2022) et les matières plastiques (A/76/207, 2021) ; premier rapport du Rapporteur spécial sur la promotion et la protection des droits de l'homme dans le contexte des changements climatiques (A/77/226, 2022).

⁹ David R. Boyd, Les droits de l'homme dépendent d'une biosphère saine, A/75/161, 2020 ; Tlaleng Mofokeng, Alimentation, nutrition et droit à la santé, A/78/185, 2023.

¹⁰ Conseil de l'Europe, Principes éthiques pour la réduction des risques de catastrophe et la résilience des personnes, EUROPA, Strasbourg, 2011.

¹¹ Déclaration de Stockholm, principe 1 ; Déclaration de Rio, principe 1 ; Convention d'Aarhus de 1998 sur l'accès à l'information, la participation du public au processus décisionnel et l'accès à la justice en matière d'environnement (« Convention d'Aarhus »), art. 1 ; Charte africaine des droits de l'homme et des peuples, art. 24 ; Accord régional d'Escazú de 2018 sur l'accès à l'information, la participation publique et l'accès à la justice à propos des questions environnementales en Amérique latine et dans les Caraïbes (« Accord d'Escazú »), art. 1 ; résolution 76/300 de l'Assemblée générale des Nations Unies ; résolution 48/13 du Conseil des droits de l'homme.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

14. *Відзначаючи*, що право людини на здорове навколишнє середовище визнане кількома міжнародними та регіональними конвенціями, а також конституціями більшості держав-членів Організації Об'єднаних Націй,

15. *Зауважуючи*, що свобода зібрань, право на захист екологічних прав та права на інформацію, на участь та на доступ до правосуддя визнані міжнародними та регіональними документами, які стосуються прав людини,

16. *Визнаючи*, що мир, розвиток та охорона навколишнього середовища взаємозалежні та нероздільні¹²,

17. *Зауважуючи*, що відтепер невідкладно потрібно встановити в універсальному Пакті міжнародні норми щодо права людини на чисте, здорове та стає навколишнє середовище, обов'язкові до застосування для держав, фізичних осіб та інших публічних та приватних суб'єктів, а також для забезпечення їхнього дотримання.

Домовились про наступні статті:

ЧАСТИНА I: ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Стаття 1. Право на чисте, здорове та стає навколишнє середовище

1. Кожна особа та всі народи мають право жити в чистому, здоровому та сталому навколишньому середовищі, що включає насамперед безпечний і стабільний клімат, здорові екосистеми та біорізноманіття, нетоксичне навколишнє середовища, чисте повітря, питну воду в достатній кількості, здорові продукти харчування, вироблені в сталий спосіб.

2. Право на чисте, здорове та стає навколишнє середовище повинно поважатися, бути захищеним та реалізованим ефективно й неупереджено для того, щоб забезпечити індивідуальне та колективне здоров'я, охорону, безпеку, засоби до існування та добробут для теперішніх та майбутніх поколінь у гармонії з природою¹³.

3. Реалізація та користування правом на чисте, здорове та стає навколишнє середовище мають підтримуватись симбіотичним зв'язком між людськими істотами та природними екосистемами у взаємовигідних відносинах, заснованих на визнанні та застосуванні прав природи.

4. Кожна особа та всі народи мають обов'язок охороняти навколишнє середовище та сприяти його поліпшенню.

Стаття 2. Права людини, пов'язані з навколишнім середовищем

1. Кожна особа та всі народи мають права людини, пов'язані з навколишнім середовищем, включаючи:

¹² Déclaration de Rio, principe 25.

¹³ Déclaration de Stockholm, principe 1 ; Déclaration de Rio, principe 1 ; Convention d'Aarhus, art. 1 ; Charte africaine des droits de l'homme et des peuples, art. 24 ; Accord d'Escazú, art. 1 ; résolution 76/300 de l'Assemblée générale des Nations Unies ; résolution 48/13 du Conseil des droits de l'homme.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

- a) право на найвищий досяжний стан фізичного та психічного здоров'я, сприятливого для добробуту на всіх вікових стадіях, відповідно до принципів підходу "Єдине здоров'я"¹⁴;
- b) право на здорову та доступу питну воду, яка є однаково відповідною вимогам санітарії та гігієни;
- c) право на здорове та поживне харчування у достатній кількості, гарантоване сталими системами харчування, адаптованим до екологічних викликів; та
- d) право на відповідне, здорове та доступне житло.

2. Сторони здійснюють додаткові заходи для захисту прав тих осіб, які є найбільш вразливими до екологічних збитків, чи тих, хто знаходяться під особливою загрозою цих збитків, враховуючи потреби, можливості та ризики, з якими вони зіштовхуються¹⁵.

Стаття 3. Право на підвищений рівень охорони навколишнього середовища та на відсутність регресії

1. Кожна особа та всі народи мають право на підвищений рівень охорони навколишнього середовища та на відсутність регресії уже досягнутих рівнів¹⁶.

2. Сторони здійснюють заходи, необхідні для ефективної боротьби із загрозами навколишньому середовищу задля забезпечення підвищеного¹⁷ рівня охорони. Ці заходи не можуть призводити, безпосередньо чи опосередковано, до переміщення або перенесення в інші держави будь-яких видів діяльності та речовин, що спричиняють сильне погіршення навколишнього середовища або вважаються шкідливими для здоров'я людини¹⁸.

Стаття 4. Право на запобігання погіршенню навколишнього середовища¹⁹

1. Кожна особа та всі народи мають право на вжиття заходів для запобігання всім екологічним збиткам, які перешкоджають використанню прав людини в повній мірі²⁰.

2. З цією метою кожна особа та всі народи мають обов'язок запобігати погіршенню навколишнього середовища.

3. Кожна особа та всі народи, а також Сторони в межах своїх юрисдикцій, забезпечують, щоб їх діяльність та діяльність під їхнім контролем не спричиняла шкоди

¹⁴ PIDESC, art. 12 ; Comité des droits économiques, sociaux et culturels, Observation générale n° 14, 2000 ; Agenda 2030, ODD 3 ; résolution 3/4 de l'Assemblée des Nations Unies pour l'environnement - Environnement et santé, UNEP/EA.3/Res.4, 30 janvier 2018 ; résolution 51/21 du Conseil des droits de l'homme - Le droit qu'a toute personne de jouir du meilleur état de santé physique et mentale possible, A/HRC/RES/51/21, 7 octobre 2022.

¹⁵ Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 14.

¹⁶ Document final de Rio+20, 2012, § 20. Rapports de John H. Knox A/HRC/25/53, 30 décembre 2013, § 55 ; A/HRC/31/52, 1er février 2016, §§ 67, 68, 75 ; résolutions de l'UICN 5.128 du Congrès mondial de Jeju en 2012 et 0.82 du Congrès mondial de Hawaï en 2016 ; résolution du Parlement européen du 29 septembre 2011 sur l'élaboration d'une position commune dans la perspective de la Conférence des Nations Unies sur le développement durable de (Rio+20), § 97 ; UICN, Projet de Pacte international sur l'environnement et le développement, 2015 (« Projet UICN »), art. 10 ; Accord de Paris sur le climat, art. 4-3 ; Accord d'Escazú, art. 3-c.

¹⁷ Déclaration de Rio, principe 11.

¹⁸ Déclaration de Rio, principe 14 ; Projet UICN, art. 18.

¹⁹ Déclaration de Stockholm, principe 21 ; Déclaration de Rio, principe 2 ; Projet UICN, art. 14.

²⁰ Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principes 1 et 2.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

навколишньому середовищу інших держав або територіям поза межами національної юрисдикції.

Стаття 5. Право на запобіжні заходи²¹

1. Для запобігання погіршенню навколишнього середовища або для охорони будь-яких прав, визнаних у цьому Пакті, кожна особа має право на вжиття запобіжних заходів, відповідно до прав, захищених у цьому Пакті.
2. Для цієї мети, кожна особа має обов'язок вжити необхідних запобіжних заходів.

Стаття 6. Право на дії проти погіршення навколишнього середовища та на відшкодування збитків

1. Кожна особа та всі народи мають право вимагати, відповідно до Принципу "забруднювач платить", щоб витрати на запобігання погіршенню навколишнього середовища та витрати на відшкодування шкоди, завданої погіршенням стану навколишнього середовища, ніс забруднювач²².
2. Кожна особа та всі народи мають право на відшкодування збитків навколишньому середовищу, переважно шляхом відновлення його попереднього стану²³, або на відповідне відшкодування завданої шкоди.

Стаття 7. Право на оцінку впливу на навколишнє середовище та соціального впливу²⁴

1. Кожна особа та всі народи мають право на проведення попередньої оцінки впливу на навколишнє середовище та соціального впливу проектів, планів, програм, політик та видів діяльності, які можуть негативно вплинути на навколишнє середовище або перешкоджати повноті використання прав людини²⁵.
2. Дослідження впливу на навколишнє середовище та соціального впливу включають транскордонні впливи та потенційні зобов'язання. У цьому контексті Сторони повідомляють зацікавлені держави про проекти, що можуть вплинути на них, і організують консультації швидко та добросовісно.

²¹ Principe 15 de la Déclaration de Rio ; art. 6 du Projet UICN ; art. 5 de la Charte française de l'environnement de 2005 ; § 158 du document final de Rio+20 ; art. 3-3 de la Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques (« CCNUCC ») ; art. 1 du Protocole de Cartagena sur la prévention des risques biotechnologiques ; art. 1 de la Convention de Stockholm sur les polluants organiques persistants ; art. 7-e de l'Accord portant sur la conservation et l'utilisation durable de la diversité biologique marine des zones ne relevant pas de la juridiction nationale (« Accord BBNJ »).

²² Déclaration de Rio, principe 16 ; Convention sur le droit relatif aux utilisations des cours d'eau internationaux à des fins autres que la navigation, art. 21 ; Projet UICN, art. 29 ; sur l'internalisation des coûts de prévention et de lutte contre la pollution ainsi que des coûts des dommages à l'environnement, recommandation de l'OCDE C (90) 177 (final) de 1991.

²³ Déclaration de Stockholm, principe 21 ; Déclaration de Rio, principe 2 ; Cour internationale de Justice, Certaines activités menées par le Nicaragua dans la région frontalière (Costa Rica c. Nicaragua), 2 février 2018.

²⁴ Déclaration de Rio, principes 17 et 19 ; Projet UICN, art. 46 ; rapport de John H. Knox, A/HRC/25/53, 30 décembre 2013, § 30 ; Convention d'Espoo sur l'évaluation de l'impact sur l'environnement dans un contexte transfrontière et son Protocole de Kiev relatif à l'évaluation stratégique environnementale ; Convention sur la diversité biologique, art. 14-1 ; CCNUCC, art. 4-1 ; Convention sur le droit de la mer, art. 206 ; Accord BBNJ, Partie IV ; Cour internationale de Justice, Usines de pâte à papier sur le fleuve Uruguay (Argentine c. Uruguay), 20 avril 2010.

²⁵ Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 8.

Стаття 8. Право на розвиток в гармонії з природою та життєздатність навколишнього середовища²⁶

1. Кожна особа та всі народи мають невід'ємне право на розвиток в гармонії з природою та життєздатність навколишнього середовища, яке є неподільним та взаємозалежним з усіма іншими правами людини та основоположними свободами, включаючи права, викладені у цьому Пакті.
2. Гарантуючи право на розвиток у гармонії з природою та життєздатність навколишнього середовища, Сторони вживають заходів відповідно до прав та обов'язків, передбачених у цьому Пакті.
3. Задля того, щоб викладені у цьому Пакті права були захищені в інтересах теперішніх та майбутніх поколінь, Сторони гарантують, що всі публічні політики та всі процеси розвитку включають життєздатність навколишнього середовища на тривалий період²⁷.

Стаття 9. Свобода поглядів та висловлювання щодо навколишнього середовища²⁸

1. Кожна особа та всі народи мають право мати та висловлювати погляди, а також спілкуватися та поширювати ідеї й інформацію про навколишнє середовище.
2. Сторони вживають всіх необхідних заходів для гарантування для ефективного дотримання цих свобод.

Стаття 10. Право на інформацію про навколишнє середовище

1. Кожна особа та всі народи мають право, без необхідності доводити особистий інтерес, на ефективну, своєчасну та доступну інформацію про навколишнє середовище, включаючи інформацію про небезпечні речовини та діяльність, а також отримувати та поширювати її²⁹.
2. Сторони гарантують право громадськості на доступ до інформації про навколишнє середовище, що перебуває у їх володінні, під їх контролем чи у їх віданні, відповідно до принципу максимального розголошення³⁰.

²⁶ Déclaration sur le droit au développement, résolution 41/128 de l'Assemblée générale des Nations Unies, 4 décembre 1986 ; Charte africaine des droits de l'homme et des peuples, art. 22 ; Protocole à la Charte africaine des droits de l'homme et des peuples relatif aux droits de la femme en Afrique, art. III ; Déclaration de Rio, principe 3 ; résolution 53/28 du Conseil des droits de l'homme - La contribution du développement à la jouissance de tous les droits de l'homme, 14 juillet 2023 ; Projet de pacte international sur le droit au développement, Rapport du Président-Rapporteur du Groupe de travail sur le droit au développement, A/HRC/54/50, 18 juillet 2023, art. 4 ; Projet UICN, art. 11 ; Agenda 2030, § 35.

²⁷ Agenda 2030, §§ 18, 50, 53 ; décision 27/9 du Conseil d'administration du PNUE - Promotion de la justice, de la gouvernance et du droit au service de la viabilité de l'environnement, UNEP/GC.27/17, 12 mars 2013 ; Déclaration de Rio, principes 3 et 4.

²⁸ DUDH, art. 19 ; PIDCP, art. 19 ; résolution 50/15 du Conseil des droits de l'homme - Liberté d'opinion et d'expression, A/HRC/RES/50/15, 8 juillet 2022.

²⁹ Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 7.

³⁰ Accord d'Escazú, art. 5.1.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

3. Ця інформація повинна розголошуватись у відповідний, зрозумілий та доступний спосіб, включаючи шляхом інформаційних та комунікаційних технологій³¹.
4. Сторони сприяють, зокрема, доступу до інформації про навколишнє середовище для осіб або груп у вразливому становищі, враховуючи визнані права корінних народів і племен, встановлюючи процедури надання допомоги, враховуючи їхні умови та особливості³².
5. Сторони гарантують, наскільки це можливо і враховуючи доступні ресурси, що компетентні органи створюють, збирають, публікують та поширюють пов'язану з їхніми функціями інформацію про навколишнє середовище, і періодично оновлюють цю інформацію³³.

Стаття 11. Право на участь у прийнятті рішень з питань навколишнього середовища³⁴

1. Кожна особа та всі народи мають право ефективно брати участь з самого початку в процесах прийняття рішень на місцевому, національному та міжнародному рівнях щодо конкретних адміністративних або загальних рішень.
2. Право на участь особливо застосовується до рішень у проектах, видах діяльності, стратегіях³⁵, планах, програмах, політиках та законах, які можуть впливати на охорону, використання та управління навколишнім середовищем.
3. Сторони забезпечують право громадськості на відкриту та всеохоплюючу участь у процесах прийняття рішень з питань навколишнього середовища³⁶, яка адаптована до соціальних, економічних, культурних, географічних та гендерних особливостей громадськості.
4. При розробці рішень з питань навколишнього середовища Сторони належним чином беруть до уваги результати громадської участі³⁷.

Стаття 12. Право на доступ до правосуддя з питань навколишнього середовища³⁸

1. Кожна особа та всі народи мають право, не зазнаючи репресій, погроз або насильства, на швидкий, відповідний та ефективний засіб правового захисту в судових органах чи будь-яких інших незалежних органах щодо вимог, які стосуються охорони та відновлення навколишнього середовища та прав, захищених цим Пактом³⁹.

³¹ DUDH, art. 19 ; PIDCP, art. 19 ; Convention d'Aarhus, art. 4 et 5 ; Accord d'Escazú, art. 5 et 6 ; résolution 78/243 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Les technologies de l'information et de la communication au service du développement durable, 22 décembre 2023.

³² Accord d'Escazú, art. 5.3.

³³ Accord d'Escazú, art. 6.1.

³⁴ Convention d'Aarhus, art. 6-8 et 8 ; Accord d'Escazú, art. 7.

³⁵ Accord d'Escazú, art. 7.3.

³⁶ Accord d'Escazú, art. 7.2.

³⁷ Accord d'Escazú, art. 7.10.

³⁸ Accord d'Escazú, art. 8.

³⁹ DUDH, art. 8 ; PIDCP, art. 2-3 ; résolution 60/147 de l'Assemblée générale des Nations Unies du 16 décembre 2005 sur les « Principes fondamentaux et directives concernant le droit à un recours et à réparation des victimes de violations flagrantes du droit international des droits de l'homme et de violations graves du droit international humanitaire » ; Déclaration de Rio, principe 10 ; Convention d'Aarhus, art. 9-4 ; Projet UICN, art. 61 ; Accord

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

2. Жертви транскордонної шкоди навколишньому середовищу мають право на доступ до засобів захисту в державі походження, яка є Стороною цього Пакту⁴⁰.
3. Сторони гарантують право на доступ до правосуддя для осіб чи груп осіб у вразливому становищі, створюючи механізми підтримки, включаючи, за потреби, безкоштовну лінгвістичну, технічну та юридичну допомогу⁴¹.

Стаття 13. Право на екологічну освіту

1. Кожна особа має право на по життєву освіту та навчання з питань навколишнього середовища та клімату⁴².
2. Освіта щодо навколишнього середовища зосереджується на набутті знань, що стосуються збалансованого використання навколишнього середовища, та на різних методах управління з дбайливим ставленням до навколишнього середовища.

Стаття 14. Гендерна рівність та заходи щодо популяризації питань навколишнього середовища

1. Кожна особа має право на гендерну рівність та на заходи, які враховують гендерні питання для вирішення проблем кліматичних змін та погіршення навколишнього середовища. Особи будь-якої гендерної приналежності мають рівні права на розширення прав та можливостей, керування, ухвалення рішень та повну, рівну й значущу участь, а також рівні можливості бути управлінцями, лідерами та захисниками природних ресурсів та агентами змін щодо збереження навколишнього середовища⁴³.
2. Сторони реалізують заходи щодо популяризації гендерної рівності, що були б здатні змінити норми і системи, які утворюють гендерну нерівність, й усувати ключові причини гендерної дискримінації, включаючи ті, що стосуються права жінок та дівчат на чисте, здорове та стале навколишнє середовище.

Стаття 15. Екологічні права дітей та молоді⁴⁴

1. Діти та молодь мають право на чисте, здорове та стале навколишнє середовище, включаючи чисте повітря, безпечний і стабільний клімат, здорові екосистеми та

d'Escazú, art. 8 ; Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 10.

⁴⁰ Projet UICN, art. 62 ; Convention d'Helsinki sur les effets transfrontières des accidents industriels, art. 9.

⁴¹ Accord d'Escazú, art. 8.5.

⁴² PIDESC, art. 13 ; Projet UICN, art. 54 ; résolution 53/7 du Conseil des droits de l'homme - Le droit à l'éducation, A/HRC/RES/53/7, 12 juillet 2023, reconnaissant dans le préambule « les effets négatifs des changements climatiques et des catastrophes naturelles sur la pleine réalisation du droit à l'éducation, ainsi que le rôle de l'éducation dans la sensibilisation à l'atténuation des changements climatiques et à l'adaptation à ceux-ci ». De même, la résolution 78/156 de l'Assemblée générale des Nations Unies - L'éducation au service du développement durable dans le cadre du Programme de développement durable à l'horizon 2030, A/RES/78/156, 19 décembre 2023, a reconnu « le rôle que joue l'éducation au service du développement durable s'agissant de sensibiliser tout un chacun à la nécessité [...] de lutter contre les changements climatiques, de préserver la biodiversité et les écosystèmes, de bâtir des communautés capables de résister aux catastrophes [...] ». Voir aussi : Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 6.

⁴³ Résolution 76/300 de l'Assemblée générale des Nations Unies (2022), p. 2.

⁴⁴ Observation générale n° 26 (2023) sur les droits de l'enfant et l'environnement, mettant l'accent en particulier sur les changements climatiques, CRC/C/GC/26 ; résolution 45/30 du Conseil des droits de l'homme - Droits de l'enfant : réaliser les droits de l'enfant grâce à un environnement sain, 7 octobre 2020 ; résolution 78/187 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Droits de l'enfant, 19 décembre 2023.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

біорізноманіття, здорову та в достатній кількості воду, здорове та стале харчування й нетоксичне навколишнє середовище. Це право безпосередньо пов'язане з, зокрема, правами на життя, на виживання та на розвиток, на найкращий можливий стан здоров'я, з урахуванням небезпек та ризиків забруднення навколишнього середовища, на достатній рівень життя та на освіту, включаючи ту, що спрямована на виховання поваги до природного середовища⁴⁵.

2. Діти та молодь мають право, щоб рішення про навколишнє середовище, включаючи закони, правила, політики, норми, рекомендації, плани, стратегії, бюджети та міжнародні договори, а також надання допомоги щодо розвитку, приймалися б в їхніх найкращих інтересах. Оскільки рішення щодо навколишнього середовища може мати значний вплив на дітей та молодь, необхідно надати їм можливості для ефективної та значущої участі⁴⁶.

3. Діти та молодь мають право доступу до інформації, участі у прийнятті рішень та отриманні вигоди від доступу до правосуддя, адаптованого для дітей, з ефективними засобами захисту, які є важливими для розширення їх прав та можливостей, особливо шляхом освіти, щоб вони стали творцями своєї власної долі⁴⁷.

Стаття 16. Права захисників прав людини в галузі охорони навколишнього середовища⁴⁸

1. Захисники прав людини в галузі охорони навколишнього середовища, включаючи викривачів порушень, мають право на безпечне середовище, яке дозволить їм виконувати їх місію безперешкодно та в повній безпеці⁴⁹.

2. Захисники прав людини в галузі охорони навколишнього середовища мають право на охорону та на безпеку під час реалізації, серед іншого, прав на свободу поглядів, висловлення, мирного зібрання та об'єднання, як онлайн, так і офлайн, які є важливими для просування та охорони прав людини, а також охорони та збереження навколишнього середовища⁵⁰.

3. Враховуючи зобов'язання держав у галузі прав людини, включаючи їхні міжнародні зобов'язання, їхні конституційні принципи та основні концепції їхніх правових систем, Сторони вживають відповідних та ефективних заходів для визнання, захисту та просування всіх прав захисників прав людини в галузі охорони навколишнього середовища, включаючи їх право на життя, на особисту недоторканність,

⁴⁵ Observation générale n o 26, §§ 63 et 64.

⁴⁶ *Ibid.*, § 16, se référant à l'article 3 de la Convention relative aux droits de l'enfant.

⁴⁷ *Ibid.*, § 66.

⁴⁸ Résolution 78/216 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Appliquer la Déclaration sur le droit et la responsabilité des individus, groupes et organes de la société de promouvoir et protéger les droits de l'homme et les libertés fondamentales universellement reconnus en créant un environnement sûr et favorable pour les défenseurs des droits de l'homme et en assurant leur protection, A/RES/78/216, 19 décembre 2023 ; résolution 40/11 du Conseil des droits de l'homme - Reconnaissance de la contribution des défenseurs des droits de l'homme liés à l'environnement à la jouissance des droits de l'homme, à la protection de l'environnement et au développement durable, A/HRC/RES/40/11, 21 mars 2019 ; Accord d'Escazú, art. 9.

⁴⁹ Résolution 40/11 du Conseil des droits de l'homme - Reconnaissance de la contribution des défenseurs des droits de l'homme liés à l'environnement à la jouissance des droits de l'homme, à la protection de l'environnement et au développement durable, A/HRC/RES/40/11, 21 mars 2019, § 2.

⁵⁰ *Ibid.*, § 2.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

на свободу поглядів та висловлення, мирних зібрань та об'єднань, на вільне пересування, а також їхню здатність реалізувати свої права на доступ⁵¹.

4. Сторони вживають відповідних, ефективних та своєчасних заходів для запобігання, розслідування та покарання за напади, погрози чи залякування, яким можуть піддаватися захисники прав людини в галузі охорони навколишнього середовища під час реалізації прав, викладених у цьому Пакті⁵².

5. Кожна особа та всі народи мають право на ненасильницьку громадянську непокору у випадку виникнення екологічної надзвичайної ситуації⁵³.

Стаття 17. Екологічні права корінних та племінних народів

1. Корінні та племінні народи, як окремі групи людей, і з огляду на свої традиції та звичаї, мають право на охорону свого навколишнього середовища, своїх земель, територій та ресурсів, з урахуванням їхнього внутрішнього правового порядку.

2. Корінні та племінні народи мають право на рівний розподіл вигід, які походять з діяльності, пов'язаної з їхніми землями, територіями та ресурсами⁵⁴.

3. Корінні та племінні народи мають право на доступ до природних ресурсів, які є необхідними для їхнього існування та культури і вони мають право поділяти переваги, пов'язані зі сталим використанням природних ресурсів, включаючи генетичні ресурси, на їх землях та їх територіях.

4. Корінні та племінні народи мають право, у випадку примусового переселення, на відповідне та безпечне місце для проживання, яке дозволяє їм ефективно використовувати природні ресурси, відповідно до їхньої життєдіяльності та способів життя.

5. Корінні та племінні народи мають право вільно, завчасно та зі знанням справи брати участь і погоджувати рішення, які впливають на їхні екологічні права⁵⁵.

Стаття 18. Права осіб у ситуаціях катастроф та екологічних переселенців

1. Особи, які є вразливими до катастроф, мають право на отримання попередньої докладної інформації про поточні ризики та попередні збитки щодо здоров'я та навколишнього середовища, а також користуватись системою раннього та ефективного оповіщення та на невідкладну допомогу⁵⁶.

⁵¹ Accord d'Escazú, art. 9.

⁵² *Ibid.*

⁵³ Déclaration de Rio, principe 22 ; Projet UICN, art 16 ; résolution 61/295 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Déclaration des Nations Unies sur les droits des peuples autochtones, 13 septembre 2007, A/RES/61/295 ; résolution 78/189 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Droits des peuples autochtones, 19 décembre 2023, A/RES/78/189 ; résolution 51/18 du Conseil des droits de l'homme - Droits de l'homme et peuples autochtones, 6 octobre 2022, A/HRC/RES/51/18.

⁵⁴ Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 15.

⁵⁵ Convention de 1989 relative aux peuples indigènes et tribaux (n° 169) de l'OIT.

⁵⁶ Déclaration de Rio, principe 18 ; Commission du droit international, Projet d'articles sur la protection des personnes en cas de catastrophe, 2016 (« Projet CDI »), art. 9-2 ; Cour européenne des droits de l'homme, Tatar c. Roumanie, 27 janvier 2009, § 122 ; Agenda 2030, ODD 11 et 13.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

2. Сторони забезпечують, щоб всі права людини, передбачені в цьому Пакті та в міжнародному праві, включаючи міжнародне гуманітарне право, гарантувались особам, які є вразливими до катастроф.

3. Всі цивільні, політичні, соціальні, економічні, культурні та екологічні права, гарантуються особам, що були переміщені добровільно або примусово, в межах їх держави або за кордон, внаслідок раптових чи поступових змін у їхньому навколишньому середовищі.

4. Особи, які були переміщені в межах їх держави або за кордон, мають право на особливий правовий статус для гарантування людської гідності та основних прав людини, а також для забезпечення їхнього "постійного та безпечного перебування" під час їхнього переміщення⁵⁷.

Стаття 19. Недискримінація

Сторони гарантують, що передбачені в цьому Пакті права будуть реалізовуватись без будь-якої дискримінації на підставі раси, статі, віку, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншого статусу⁵⁸.

Стаття 20. Рівність та солідарність

Сторони забезпечують, щоб права та обов'язки, передбачені в цьому Пакті, були здійснені з повагою до рівності та солідарності між поколіннями. Вони виконують свої зобов'язання, враховуючи їхню спільну, але диференційовану відповідальність⁵⁹.

ЧАСТИНА II: МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО**Стаття 21. Обов'язок співпраці**

1. Сторони співпрацюють між собою шляхом спільних та окремих заходів, для створення міжнародних умов, сприятливих для реалізації прав, визначених у цьому Пакті.

2. З цією метою, Сторони співпрацюють, враховуючи їхні відповідні можливості, у дусі глобального партнерства та доброї волі, для моніторингу, оцінки, збереження, захисту та відновлення здоров'я та цілісності систем Землі, з урахуванням потреб осіб, які історично зазнали дискримінації або перебувають у вразливих ситуаціях.

3. Під час виконання угод щодо навколишнього середовища та інших міжнародних зобов'язань, що стосуються навколишнього середовища, Сторони цього Пакту працюють над зміцненням екологічних прав усіх народів.

⁵⁷ Projet de convention relative au statut des déplacés environnementaux, 4e édition, 2018 (<https://drive.google.com/file/d/1pkB4qgS81MuHKPaLnEf6wxJGbWM0M4UX/view>); Rapport de John H. Knox A/HRC/31/52, 1er février 2016, §§ 24 et 61.

⁵⁸ PIDESC, art. 2-2 ; PIDCP, art. 26 ; Projet UICN, art. 62 ; Principes-cadres relatifs aux droits de l'homme et à l'environnement, A/HRC/37/59 (2018), principe 3.

⁵⁹ Charte mondiale de la nature, principes 1-6 ; CCNUCC, art. 3-1 ; Projet UICN, art. 5 ; Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne, art. 37 ; Accord d'Escazú, art. 3 ; Accord BBNJ, art. 7.

Стаття 22. Обов'язок надання допомоги для реалізації екологічних прав

З метою гарантування повної реалізації прав, визнаних у цьому Пакті, Сторони вживають конкретних та цілеспрямованих заходів, як індивідуально, так і спільно, для надання допомоги іншим державам, за потреби, усіма відповідними засобами, включаючи обмін знаннями та кращими практиками, громадську обізнаність, інституційне та правове зміцнення, передачу технологій, зміцнення потенціалу та співпрацю з громадянським суспільством⁶⁰.

Стаття 23. Співпраця у випадку катастроф та надзвичайних ситуацій

1. Сторони швидко повідомляють потенційно зачеплені держави та компетентні міжнародні організації про будь-яку надзвичайну ситуацію щодо навколишнього середовища та клімату, а також будь-яку катастрофу чи ризик такої, що виникає в межах їх юрисдикції чи під їх контролем і може мати негативний вплив на реалізацію прав, визначених у цьому Пакті.

2. Сторони повинні негайно попереджати все зачеплене населення та вживати всіх необхідних заходів для пом'якшення несприятливих наслідків катастроф та надзвичайних ситуацій, а також консультуватися з потенційно зачепленими державами на ранніх стадіях та добросовісно⁶¹.

3. Сторони надають одна одній допомогу та забезпечують повагу до прав людини й цілісність екосистем у межах рятувальних операцій та операцій з надання допомоги⁶².

ЧАСТИНА III: РЕАЛІЗАЦІЯ

Стаття 24. Обов'язок ефективної реалізації

Сторони ефективно реалізують права та обов'язки, визначені в цьому Пакті. Вони вживають всіх необхідних заходів для цієї мети.

Стаття 25. Обмеження обмежувати права

Користування правами, визначеними в цьому Пакті, може бути піддане обмеженням тільки у випадках, які визначені законом, в тій мірі наскільки це сумісно з природою цих прав та виключно задля сприяння охороні навколишнього середовища та загального добробуту в демократичному суспільстві⁶³.

⁶⁰ PIDESC, art 2-1 ; Déclaration de Rio, principe 9.

⁶¹ Projet UICN, art. 19.

⁶² Déclaration de Rio, principe 18 ; Projet CDI, art. 11 et 12 ; Projet UICN, art. 19 ; Cadre de Sendai pour la réduction des risques de catastrophe 2015-2030 ; résolution 77/164 de l'Assemblée générale des Nations Unies - Réduction des risques de catastrophe, A/RES/77/164, 14 décembre 2022.

⁶³ PIDESC, art. 4 ; Protocole de San Salvador sur les droits économiques sociaux et culturels, art. 5 ; Convention européenne des droits de l'homme, art. 8 ; résolution 52/22 du Conseil des droits de l'homme - Droits de l'homme, démocratie et état de droit, 3 avril 2023.

*Проект Міжнародного пакту про екологічні права***Стаття 26. Тлумачення та застосування Пакту**

1. Жодне з положень цього Пакту не може тлумачитися як надання державі, органу, компанії, групі чи особі права займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-які дії, спрямовані на порушення визнаних тут прав або свобод, більше ніж передбачено в цьому Пакті⁶⁴.
2. Ніщо в цьому Пакті не може тлумачитися як обмеження здатності Сторін вживати більш жорстких заходів для захисту прав, які тут гарантовані.
3. Цей Пакт не може бути розтлумачений як такий, що обмежує прав природи чи будь-якого її елементу, якщо вони визнані Стороною або в міжнародному праві⁶⁵.
4. Тлумачення зобов'язань Сторін згідно з цим Пактом здійснюється на підставі таких принципів: принцип спільної, але диференційованої відповідальності та відповідних можливостей⁶⁶; право жити в гармонії з природою для усіх поколінь⁶⁷; взаємозалежність людських істот та їх навколишнього середовища⁶⁸.
5. Будь-який сумнів у тлумаченні та застосуванні цього Пакту буде вирішено у спосіб, який найбільш сприятиме охороні природи та повному використанню екологічних прав теперішніми та майбутніми поколіннями⁶⁹.

ЧАСТИНА IV: МОНІТОРИНГ ТА ВИКОНАННЯ**Стаття 27. Комітет з екологічних прав**

1. Створено Комітет з екологічних прав (далі - "Комітет") для моніторингу та контролю за дотриманням прав та обов'язків, встановлених цим Пактом.
2. Комітет складається з вісімнадцяти експертів з високою мораллю, визнаною компетентністю та досвідом у сфері екологічних прав.
3. Члени Комітету обираються Сторонами серед своїх громадян та працюють в особистій якості, з урахуванням справедливого географічного розподілу та збалансованого гендерного представництва, а також представлення різних форм цивілізації та основних правових систем.
4. Члени Комітету обираються таємним голосуванням зі списку осіб, які були номіновані Сторонами. Кожна Сторона може номінувати одну особу з числа своїх громадян.
5. Перші вибори до Комітету будуть проходити протягом шести місяців після набрання чинності цим Пактом, а потім - кожні два роки. Не пізніше, ніж за чотири місяці до дати кожних виборів Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй в письмовій

⁶⁴ PIDESC, art. 5-1.

⁶⁵ Les droits de la nature sont protégés par la constitution et/ou la loi dans divers pays, dont la Bolivie, l'Équateur, l'Ouganda, le Panama, etc.

⁶⁶ Convention de Stockholm, préambule, § 13 ; Accord de Paris sur le climat, préambule, § 3 ; CCNUCC, art. 3.

⁶⁷ Principe 7 de la Déclaration de Rio.

⁶⁸ Préambule de la Convention relative aux zones humides d'importance internationale particulièrement comme habitats des oiseaux d'eau (1971, amendée en 1982 et 1987).

⁶⁹ Déclaration mondiale de l'UICN sur l'état de droit environnemental (2016), principe 5.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

формі запрошуватиме Сторони подати пропозиції щодо своїх кандидатів протягом двох місяців. Після цього Генеральний секретар підготує список всіх номінованих осіб в алфавітному порядку, зазначаючи Сторони, які їх номінували, та передаватиме його Сторонам цього Пакту.

6. Вибори проводяться на зборах Сторін, скликаних Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй. На цих зборах для утворення кворуму необхідно дві третини Сторін. Обраними до Комітету кандидатами є лише ті, які отримали найбільшу кількість голосів та абсолютну більшість голосів присутніх і голосуючих представників Сторін.

7. Члени Комітету обираються на строк у чотири роки. Вони можуть бути переобрані, якщо їх повторно номінують. Мандат п'яťох членів, обраних на перших виборах, закінчується через два роки. Імена цих п'яťох членів обираються жеребкуванням головою на зборах одразу ж після перших виборів.

8. У разі смерті або відставки члена Комітету або, якщо він оголошує, що з будь-яких інших причин більше не може виконувати обов'язки члена Комітету, Сторона, яка номінувала цього члена, призначає іншого експерта з числа своїх громадян для виконання обов'язків члена Комітету на строк, що залишився, за умови затвердження Комітетом.

9. Комітет встановлює власний регламент.

10. Комітет обирає своїх посадових осіб на дворічний строк.

11. Зустрічі Комітету зазвичай проводяться в Штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй або в будь-якому іншому зручному місці, визначеному Комітетом. Комітет зазвичай збирається щорічно. Тривалість сесій Комітету визначається та переглядається, за потреби, на засіданні Сторін цього Пакту, за умови схвалення Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй.

12. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй забезпечує Комітет необхідним персоналом та умовами для ефективного виконання функцій, покладених на Комітет цим Пактом.

13. За згодою Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, члени Комітету отримують винагороду з ресурсів Організації Об'єднаних Націй на таких умовах та в такому порядку, як це визначає Генеральна Асамблея⁷⁰.

Стаття 28. Звіти Комітету⁷¹

1. Сторони цього Пакту подають кожні два роки звіти про вжиті заходи та прогрес, досягнутий у сприянні реалізації та забезпеченні поваги до прав та обов'язків, визначених у цьому Пакті.

2. У звітах описуються ефективність вжитих заходів та всі складнощі, з якими стикаються Сторони у виконанні обов'язків за цим Пактом.

⁷⁰ Convention relative aux droits de l'enfant, art. 43 ; Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 34.

⁷¹ PIDCP, art. 40 ; PIDESC, art. 17.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

3. Усі звіти подаються Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй, який надсилає копії до Економічної та Соціальної Ради та Комітету.
4. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй може після консультацій з Комітетом надіслати зацікавленим спеціалізованим установам копії звітів або їх частини, які відображають їх сферу компетенції.
5. Комітет відповідає за перевірку всіх звітів, поданих Сторонами, та готує рекомендації Економічній та Соціальній Раді.
6. Сторони подають до Економічної та Соціальної Ради коментарі до будь-якої рекомендації, зробленої відповідно до пункту 5 або будь-якого посилання на рекомендацію, що міститься в звіті Комітету.

Стаття 29. Міждержавні звернення

Будь-яка Сторона цього Пакту може подати до Комітету скаргу про порушення цього Пакту іншою Стороною.

Стаття 30. Індивідуальні звернення

1. Комітет розглядає будь-які звернення, отримані від осіб або їх груп чи від імені кожного з них, що перебувають під юрисдикцією Сторони, які стверджують, що є жертвами порушення цієї Стороною одного з прав або обов'язків, викладених у цьому Пакті.
2. Звернення може бути подане від імені осіб або їх груп лише за їх згодою, за винятком випадку, якщо автор може обґрунтувати свої дії від їх імені без такої згоди⁷².

Стаття 31. Процедура

Звернення, подані відповідно до Статей 29 та 30, розглядаються відповідно до процедури, визначеної в Додатку до цього Пакту.

Стаття 32. Заходи захисту

Сторони вживають всіх необхідних заходів для того, щоб переконатися, що особи під їхньою юрисдикцією не стали об'єктом жодної форми поганого поводження або залякування як наслідок звернення до Комітету відповідно до Статей 29 та 30 цього Пакту⁷³.

Стаття 33. Поради експертів

1. Комітет передає, якщо вважає за потрібне, та за згодою зацікавленої Сторони, спеціалізованим установам, фондам і програмам Організації Об'єднаних Націй та іншим компетентним органам свої спостереження або рекомендації щодо звернень та запитів, які вказують на потребу у технічній пораді або допомозі, у супроводі, де це доречно, із зауваженнями та пропозиціями Сторони щодо цих спостережень чи рекомендацій.

⁷² PIDESC, Protocole facultatif, art. 2.

⁷³ PIDESC, Protocole facultatif, art. 13.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

2. Комітет також може довести до відома цих суб'єктів, за згодою зацікавленої Сторони, будь-які питання, що виникають зі звернень, розглянутих у рамках цього Пакту, що може допомогти прийняти рішення в межах їх компетенції, щодо доцільності міжнародних засобів, належних для допомоги Сторонам у досягненні прогресу на шляху реалізації прав, визначених у цьому Пакті.

3. Відповідно до належних процедур Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, буде створений спеціальний цільовий фонд, який управлятиметься відповідно до Фінансового Регламенту та норм управління фінансами Організації Об'єднаних Націй, з метою надання спеціалізованої та технічної допомоги Сторонам, за згодою зацікавленої Сторони, задля покращення реалізації прав, викладених у цьому Пакті, тим самим сприяючи зміцненню національних можливостей у сфері екологічних прав в контексті цього Пакту.

4. Положення цієї Статті не зачіпають обов'язку кожної Сторони виконувати взяті на себе зобов'язання згідно з цим Пактом⁷⁴.

Стаття 34. Щорічний звіт Комітету

У свій щорічний звіт Комітет включає короткий огляд своїх дій відповідно до цього Пакту⁷⁵.

ЧАСТИНА V: ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ**Стаття 35. Підписання, ратифікація, затвердження, прийняття та приєднання**

1. Цей Пакт відкритий до підписання для держав-членів Організації Об'єднаних Націй та її спеціальних установ, а також для організацій регіональної інтеграції з _____ до _____ у _____⁷⁶.

2. Цей Пакт підлягає ратифікації, затвердженню або прийняттю державами та організаціями регіональної інтеграції. Він відкритий для приєднання державами та організаціями регіональної інтеграції з дня після дати закриття Пакту до підписання. Документи про ратифікацію, затвердження, прийняття та приєднання здаються на зберігання Депозитарію⁷⁷.

3. Депозитарій повідомляє всі держави та організації регіональної інтеграції, які підписали цей Пакт, та які його ратифікували, затвердили, прийняли чи приєдналися до нього, про депонування кожного документу про ратифікацію, затвердження, прийняття чи приєднання.

4. "Організація регіональної інтеграції" означає будь-яку організацію, утворену суверенними державами певного регіону, якій її держави-члени передали компетенцію в сфері, що регулюється цим Пактом. Ці організації повідомляють у своїх документах про

⁷⁴ PIDESC, Protocole facultatif, art. 14.

⁷⁵ PIDESC, Protocole facultatif, art. 15.

⁷⁶ PIDESC, art. 26 ; Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 42 ; Accord BBNJ, art. 65.

⁷⁷ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 43 ; Accord BBNJ, art. 66.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

ратифікацію, затвердження, прийняття або приєднання про об'єм своєї компетенції в сфері, що регулюється цим Пактом. Після цього, вони повідомляють Депозитарія про будь-які відповідні зміни в об'ємі своєї компетенції⁷⁸.

5. Посилання на "Сторони" у цьому Пакті включають організації регіональної інтеграції у межах їхньої компетенції⁷⁹.

6. Організації регіональної інтеграції, у питаннях, що належать до їхньої компетенції, реалізують своє право голосувати з кількістю голосів, що дорівнює кількості їхніх держав-членів, які є Сторонами цього Пакту. Ці організації не реалізують своє право голосувати у випадку, якщо їхні держави-члени реалізують своє право на голосування, і навпаки⁸⁰.

Стаття 36. Вступ у силу

1. Цей Пакт набуде чинності на тридцятий день після депонування Депозитарієм тридцятого документу про ратифікацію, затвердження, прийняття чи приєднання.

2. Для кожної держави або організації регіональної інтеграції, яка ратифікує, затверджує, приймає чи приєднується до цього Пакту після депонування тридцятого такого документу, Пакт набирає чинності на тридцятий день після дати депонування свого власного документу⁸¹.

3. Для цілей пунктів 1 і 2, зазначених вище, будь-який документ, що депонується організацією регіональної інтеграції, не враховується додатково до тих, що були депоновані державами-членами цієї організації⁸².

Стаття 37. Тимчасове застосування

1. Цей Пакт може бути застосований на тимчасових засадах кожною державою або організацією регіональної інтеграції шляхом надсилання письмового повідомлення Депозитарію в момент підписання або депонування свого документу про ратифікацію, затвердження, прийняття чи приєднання. Це тимчасове застосування починає діяти з дати отримання повідомлення Депозитарієм.

2. Тимчасове застосування державою або організацією регіональної інтеграції припиняється з дати набрання чинності цим Пактом для цієї держави або цієї організації регіональної інтеграції чи після письмового повідомлення Депозитарію вказаними державою або організацією про свій наміри припинити тимчасове застосування⁸³.

⁷⁸ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 44-1 ; Accord BBNJ, art. 67-2.

⁷⁹ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 44-2.

⁸⁰ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 44-4 ; Accord BBNJ, art. 64-2.

⁸¹ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 45 ; Accord BBNJ, art. 68-2.

⁸² Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 44-3 ; Accord BBNJ, art. 68-3.

⁸³ Accord BBNJ, art. 69 ; Accord sur les mesures du ressort de l'État du port visant à prévenir, contrecarrer et éliminer la pêche illicite, non déclarée et non réglementée (2009), art. 32 ; Accord aux fins de l'application des dispositions de la Convention des Nations Unies sur le droit de la mer relatives à la conservation et à la gestion des stocks de poissons dont les déplacements s'effectuent tant à l'intérieur qu'au-delà de zones économiques exclusives (stocks chevauchants) et des stocks de poissons grands migrateurs (1995), art. 41 ; Accord relatif à l'application de la partie XI de la Convention des Nations Unies sur le droit de la mer (1994), art. 7.

*Проект Міжнародного пакту про екологічні права***Стаття 38. Депозитарій**

Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй є Депозитарієм цього Пакту⁸⁴.

Стаття 39. Застереження

Жодних застережень не може бути здійснено до цього Пакту⁸⁵.

Стаття 40. Поправки

1. Будь-яка Сторона цього Пакту може запропонувати поправку та подати її текст Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй. Після цього Генеральний секретар пересилає будь-які проекти поправок Сторонам, запрошуючи їх висловити свою позицію щодо проведення конференції Сторін з метою розгляду цих проектів та прийняття рішення з цього питання. Протягом чотирьох місяців з дати такого повідомлення Сторін, якщо принаймні одна третина Сторін підтримує проведення такої конференції, Генеральний секретар скликає конференцію під егідою Організації Об'єднаних Націй. Будь-яка поправка, прийнята більшістю Сторін, присутніх та голосуючих на конференції, буде піддана затвердженню Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй⁸⁶.

2. Поправки набирають чинності, якщо вони були затверджені Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй та підтверджені двома третинами Сторін цього Пакту.

3. Кожна поправка, прийнята та затверджена відповідно до пункту 1, набирає чинності на тридцятий день після дати, з якої число документів щодо прийняття досягло двох третин кількості Сторін на дату прийняття цієї поправки. Після цього поправка набирає чинності для будь-якої Сторони на тридцятий день після депонування власного документу про прийняття. Поправка обов'язкова лише для тих Сторін, які її прийняли⁸⁷.

Стаття 41. Повідомлення Депозитарія

Незалежно від повідомлень, передбачених у частині 3 Статті 35, Депозитарій поінформує всі держави та організації регіональної інтеграції, згадані у частині 1 Статті 35:

- а) про підписання цього Пакту та документи ратифікації, затвердження, прийняття та приєднання, що були депоновані згідно зі Статтею 35;
- б) про дату, коли цей Пакт набуде чинності відповідно до Статті 36, та про дату набуття чинності будь-якими поправками, згідно зі Статтею 40.

Стаття 42. Офіційні тексти

1. Цей Пакт, тексти якого арабською, китайською, англійською, французькою, російською та іспанською мовами, є однаково автентичними, будуть депоновані до архівів Організації Об'єднаних Націй.

⁸⁴ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 41.

⁸⁵ Convention sur la diversité biologique, art. 37 ; CCNUCC, art. 24 ; Accord de Paris sur le climat, art. 29 ; Accord d'Escazú, art. 23.

⁸⁶ PIDESC, art. 29.

⁸⁷ Convention relative aux droits des personnes handicapées, art. 47.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

2. Депозитарій передасть завірену копію цього Пакту всім державам та всім організаціям регіональної інтеграції, зазначеним у частині 1 Статті 35.

На засвідчення цього ми, що нижче підписалися, належним чином уповноважені відповідними урядами, підписали цей Пакт.

Додаток - Процедура, яка стосується подання звернень

A - Індивідуальні звернення

Стаття 1. Подання

Індивідуальні звернення, згідно зі Статтею 30 цього Пакту, можуть бути подані особами чи групами осіб або від їх імені, які знаходяться під юрисдикцією Сторони та підтверджують, що стали жертвами порушення цієї Стороною будь-яких прав, встановлених у цьому Пакті. Звернення не може бути подане від імені осіб чи їх груп інакше як за їх згоди, крім випадків, якщо автор може обґрунтувати свої дії від їх імені без такої згоди⁸⁸.

Стаття 2. Допустимість

1. Комітет не буде розглядати жодне звернення без перевірки того, що всі внутрішні засоби правового захисту були вичерпані. Це правило не застосовується у випадку, якщо застосування таких засобів правового захисту вийшло за межі розумних строків.
2. Комітет визнає звернення недопустимим, якщо воно:
 - a) не подане протягом дванадцяти місяців після вичерпання внутрішніх засобів правового захисту, за винятком випадків, коли автор може довести, що він не мав можливості подати звернення протягом цього строку;
 - b) стосується фактів, що становлять предмет звернення, які виникли до набуття чинності цим Пактом для зацікавленої Сторони, за винятком випадків, коли ці факти продовжуються після цієї дати;
 - c) стосується питання, що вже розглядалося або було чи є об'єктом розгляду за іншою процедурою міжнародного розслідування або врегулювання на міжнародному рівні;
 - d) не сумісне з положеннями цього Пакту;
 - e) очевидно необґрунтоване, недостатньо підкріплене або виключно базується на інформації, поширеної засобами масової інформації;
 - f) становить зловживання правом на подання звернення;
 - g) є анонімним або не надане в письмовій формі⁸⁹.

Стаття 3. Явна шкода

Комітет може, за необхідності, відмовитися розглядати звернення, якщо в ньому не вказано, що автор зазнав явної шкоди, крім випадку, якщо Комітет не вважає, що звернення ставить серйозне питання загальної важливості⁹⁰.

Стаття 4. Тимчасові заходи

1. Після отримання звернення та до прийняття рішення по суті справи, Комітет може в будь-який момент передати для негайного розгляду заінтересованій Стороні, вимогу про вжиття таких тимчасових заходів, які можуть бути необхідними у виняткових

⁸⁸ PIDESC, Protocole facultatif, art. 2.

⁸⁹ PIDESC, Protocole facultatif, art. 3.

⁹⁰ PIDESC, Protocole facultatif, art. 4.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

обставинах для уникнення потенційної непоправної шкоди для жертви або жертв заявленого порушення⁹¹.

2. Прийняття Комітетом рішення відповідно до частини 1 не означає визначення прийнятності чи прийняття рішення за зверненням по суті.

Стаття 5. Передача

1. Крім випадків, коли Комітет визнає звернення недопустимим без звертання до заінтересованої Сторони, він повідомляє заінтересовану Сторону про будь-яке конфіденційно подане звернення.

2. Протягом шести місяців заінтересована Сторона письмово подає Комітету пояснення або заяви, які містять уточнення справи, що становить об'єкт звернення, вказуючи, за необхідності, вжиті корегувальні заходи⁹².

Стаття 6. Дружнє врегулювання

1. Комітет надає свої добрі послуги Сторонам, зацікавленим у досягненні дружнього врегулювання справи на основі поваги до зобов'язань, встановлених у цьому Пакті.

2. Будь-яка угода про дружнє врегулювання завершує розгляд звернення відповідно до цього Пакту⁹³.

Стаття 7. Перевірка

1. Комітет перевіряє звернення, отримані відповідно до Статті 30 цього Пакту, на основі всієї документації, наданої йому, за умови, що ця документація повинна бути розкрита для заінтересованих Сторін.

2. Комітет розглядає у закритому режимі звернення, які були подані відповідно до цього Пакту.

3. При розгляді звернення відповідно до цього Пакту Комітет може, якщо це буде доцільним, вивчати відповідну документацію, що надійшла від інших органів, спеціалізованих установ, фондів, програм та механізмів Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій, включаючи регіональні системи прав людини, а також вивчати будь-які зауваження або коментарі від заінтересованої Сторони.

4. При розгляді звернення, яке отримано відповідно до цього Пакту, Комітет розглядає доцільність вжитих Сторонами заходів, відповідно до положень Частини I цього Пакту. При цьому Комітет враховує те, що Сторона може приймати широкий спектр заходів для реалізації прав, викладених у цьому Пакті⁹⁴.

Стаття 8. Моніторинг

1. Після розгляду звернення Комітет передає свої висновки щодо звернення, разом зі своїми рекомендаціями, якщо такі є, заінтересованим Сторонам.

⁹¹ PIDESC, Protocole facultatif, art. 5.

⁹² PIDESC, Protocole facultatif, art. 6.

⁹³ PIDESC, Protocole facultatif, art. 7.

⁹⁴ PIDESC, Protocole facultatif, art. 8.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

2. Заінтересована Сторона належним чином розглядає висновки і можливі рекомендації Комітету, і подає йому протягом шести місяців письмову відповідь, яка включає інформацію про будь-які дії, вчинені в контексті висновків та рекомендацій Комітету.

3. Комітет може запросити заінтересовану Сторону надати йому додаткову інформацію щодо будь-яких заходів, вжитих відповідно до його висновків чи рекомендацій, включаючи, якщо Комітет вважає це за доцільне, у подальших звітах Сторони, які подаються відповідно до Статті 28 цього Пакту⁹⁵.

В - Міждержавні звернення**Стаття 9. Процедури**

Міждержавні звернення відповідно до Статті 29 цього Пакту розглядаються згідно із такою процедурою:

- a) якщо Сторона вважає, що інша Сторона не виконує своїх зобов'язань за Пактом, вона може шляхом письмового повідомлення звернути увагу цієї Сторони на це питання. Сторона може також поінформувати про це Комітет. Протягом трьох місяців після отримання звернення Сторона, що отримала звернення, надає Стороні, що його подала, письмові пояснення або будь-які інші заяви, що роз'яснюють це питання, включаючи, наскільки це можливо і доречно, інформацію про свої процедурні правила та про засоби правового захисту, що були вжиті, перебувають на стадії розгляду або здійснюються у цій справі;
- b) якщо питання не вирішено шляхом його задоволення для обох зацікавлених Сторін протягом шести місяців з дати отримання первинного звернення, будь-яка Сторона матиме право передати звернення на розгляд Комітету, повідомивши про це Комітет та іншу заінтересовану Сторону;
- c) Комітет може розглядати справу, яка до нього надійшла тільки, якщо переконається, що всі доступні внутрішні засоби правового захисту були застосовані та вичерпані. Це правило не застосовується у випадку, якщо на думку Комітету, процедура застосування засобів правового захисту перевищує розумні строки;
- d) за умови виконання вимог підпункту c) Комітет надає свої добрі послуги заінтересованим Сторонам задля мирного вирішення питання на основі поваги до зобов'язань, встановлених у цьому Пакті;
- e) Комітет буде проводити закриті засідання при розгляді звернень, згідно з цією Статтею;
- f) у будь-якій справі, яка розглядається згідно з підпунктом b), Комітет може вимагати у заінтересованих Сторін, про які йдеться у підпункті b), надати будь-яку відповідну інформацію;
- g) зазначені в підпункті b) заінтересовані Сторони мають право бути представленими під час розгляду питання Комітетом і подати виступи усно та/або письмово чи в будь-якій іншій формі;

⁹⁵ PIDESC, Protocole facultatif, art. 9.

Проект Міжнародного пакту про екологічні права

- h) Комітет повинен подати звіт якнайшвидше, рахуючи з дня, коли він отримав звернення згідно з підпунктом b);
- i) у кожній справі звіт буде переданий заінтересованим Сторонам⁹⁶.

Стаття 10. Розслідування

1. Якщо Комітет отримує достовірну інформацію, яка вказує на серйозні або систематичні порушення однією із Сторін Пакту будь-якого з прав, передбачених у цьому Пакті, він запрошує цю Сторону співпрацювати з ним задля перевірки цієї інформації, а також довести до відома та представити свої позиції з цього питання, надати зауваження стосовно цієї інформації.
2. Враховуючи будь-які зауваження, які потенційно може подати заінтересована Сторона, а також будь-яку іншу достовірну інформацію, яка йому доступна, Комітет може призначити одного або кількох своїх членів для проведення розслідування та терміново доповісти про результати. Розслідування може включати візит на територію Сторони, за її згодою та де це є обґрунтованим.
3. Розслідування проводиться конфіденційно і в співпраці із зацікавленою Стороною на всіх етапах процесу.
4. Після розгляду результатів такого розслідування Комітет повідомляє їх заінтересованій Стороні разом із будь-якими зауваженнями та рекомендаціями, де це необхідно.
5. Після поінформування про результати розслідування, а також про зауваження та рекомендації Комітету, заінтересована Сторона повинна протягом шести місяців з моменту отримання результатів, зауважень та рекомендацій, наданих Комітетом, подати до Комітету свої зауваження.
6. Після завершення процедур розслідування, проведеного відповідно до пункту 2, Комітет може, після консультацій із заінтересованою Стороною, вирішити включити короткий звіт про результати проведених процедур у свій річний звіт⁹⁷.

Стаття 11. Моніторинг

1. Комітет може попросити заінтересовану Сторону включити до свого звіту, який вона подає згідно зі Статтею 28 цього Пакту, деталі будь-яких заходів, вжитих у відповідь на розслідування, проведене відповідно до Статті 10⁹⁸.
2. Комітет може, за необхідності, попросити заінтересовану Сторону поінформувати його про заходи, вжиті відповідно до такого розслідування, після закінчення шести місяців, зазначеного в частині 6 Статті 10.

⁹⁶ PIDESC, Protocole facultatif, art. 10.

⁹⁷ PIDESC, Protocole facultatif, art. 11.

⁹⁸ PIDESC, Protocole facultatif, art. 12.